

22.03.2009

A

Aleksy Nowicki

Gnowroclaw
Sz. Sz. ZWZ-AK

++ Kryszczak Marian
ps. "Żyrafa"

M: 1318/2165 Pom.

**SPIS ZAWARTOŚCI
TECZKI**

Kryształ Ugonian.....

T: 14-1318/2165 Pom......

Importo Czerw Sz. Sz. - A.K......

I./1. Relacja *k. 3 s. 1-3*

I./2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące relatora *k. 3 s. 1-3*

I./3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące relatora —

II. Materiały uzupełniające relację *k. 5 s. 1-6*

III./1. Materiały dotyczące rodziny relatora —

III./2. Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III./3. Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —

III./4. Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 —

III./5. Inne ...

IV. Korespondencja

.....
.....
.....

V. Nazwiskowe karty informacyjne *k. 8*

VI. Fotografie *dział i ikonografii*

I/11. Relacja: Gryszak Marian

1. Relacja o działalności Mariana Gryzaka
Spisana przez Alojzego Nowickiego, kop. mpsu
bez daty

k. 3 s. 1-3

21
28/11
Inowrocław
11
1
Kryszak Marian ps. "Żyrafa" /1916-1980/ harcerz, kmdt inowrocławskiej grupy Szarych Szeregów.

Urodzony 28 VI 1916 r. w Harne /Westfalia/; syn Wincentego i Marianny z d. Walkowiak. W 1921 r. przybył wraz z rodzicami do Inowrocławia. Tutaj w 1933 r. ukończył szkołę wydziałową. Przez cały okres nauki i pracy zawodowej działał w harcerstwie. Był drużynowym III DH im. Stanisława Żółkiewskiego w Szkole Wydziałowej. W 1938 r. uzyskał stopień podharemistrza kontynuując jednocześnie harcerską służbę w I DH /pozaszkolnej/ im. ks. Józefa Poniatowskiego. W latach 1934-1938 pracował zawodowo jako buchalter w jednej z inowrocławskich firm. /W tym czasie zaprzyjaźnił się z hm. Florianem Marciniakiem z Poznania Chorągiew Wlkp./. W 1938 r. objął kierownictwo działu sprzedaży w hurtowni monopolu spirytusowego w Grodnie, gdzie jednocześnie był komendantem szczepla harcerskiego. Nie uczestniczył w kampanii wrześniowej. Jeszcze jesienią 1939 r., tuż po zakończeniu działań wojennych przedostał się do Warszawy, gdzie w marcu 1940 r. spotkał przypadkowo na ul. Królewskiej hm. F. Marciniaka już jako komdta Szarych Szeregów. Podczas kolejnych konspiracyjnych spotkań przyjęty został do Szarych Szeregów. Przysięgi nie składał, gdyż obowiązywało przyrzeczenie harcerskie.

Pod koniec maja 1940 r. otrzymał polecenie wyjazdu do Inowrocławia celem zorganizowania na tym terenie struktur Szarych Szeregów. Wszelkie inne dalsze informacje i wytyczne miał otrzymywać przez łącznika. Do Inowrocławia przyjechał w czerwcu tego roku. Wypełniając polecenie Marciniaka pierwsze kontakty nawiązał z hm. chorążym Józefem Gałęzowskim, działaczem harcerskim na Kujawach i Inowrocławia, opiekunem VIII DH RW /Rodzin Wojskowych/. Nawiązał również kontakt z hm. Edmundem Follherem wybitnym działaczem harcerskim w I DH, założycielem zastępu "Czarnych Kruków", który aresztowany w lipcu 1940 r. zginął 10 sierpnia w Stutthofie. Kryszak dotarł też jeszcze do kilku innych harcerzy,

Dalsza konspiracyjna praca w tej grupie, wobec aresztowań kilku jej członków, nie mogła być prowadzona. Dopiero w czerwcu 1941 r. Kryszak został odszukany przez hm. Alojzego Kozłowskiego ps. "Sasane" z Wlkp. Komendy Chorągwi w Poznaniu. "Sasane" przekazał Kryszakowi nominację na harcmistrza i komendanta inowrocławskiego hufca Szarych Szeregów. W tym samym czasie Kryszak za pośrednictwem Klemensa Kwiatkowskiego /ZWZ-Inowrocław/ werbował do Szarych Szeregów Władysława Marciniaka, który do swojej młodzieżowej organizacji "Straż Polska" miał już przyjętych ok. 20 członków. (Marciniak pod ps. "Okularnik" został zastępcą Kryszaka).

W okresie wrzesień-październik 1941 r. przez A.Kozłowskiego nawiązał kontakt i współpracę z ZWZ w Inowrocławiu. Pod koniec października 1941 r. zjawił się ktoś z inowrocławskiego ZWZ wręczając

Umówione z nim spotkanie odbył w okolicy "Zarwanego", gdzie szczegółowo ustalili linię współpracy między ZWZ /później Sztabem-Obwodu AK Inowrocław/ a Szarymi Szeregami w Inowrocławiu.

W 1942 r. na jednej z odpraw w Poznaniu Kryszak otrzymał polecenie przygotowania tra przerzutowych członków organizacji wojskowych Okręgu Poznańskiego na miejsce koncentracji konspiracyjnej podchorążówki. Kryszak przygotował i opracował dwie trasy przerzutowe. Do dalszego i szczegółowego dopracowania w Poznaniu wybrano trasę drugą z terminem zakończenia prac na sierpień i wrzesień 1943 n. Trasą tą był przejazd koleją do Kutna. Wszelkiej pomocy przy pokonywaniu tego odcinka mieli udzielać wtajemniczeni kolejarze. Z Kutna do granicy GG odcinek ok. 12 km miał być pokonywany pieszo. Przekroczenie granicy i marsz pieszy ok. 5 km do miejsca koncentracji w majątku Borów /Borówek/. Na początku 1 43 roku Kryszak przyjął od Marciniaka meldunek, że inowrocławska grupa szaroszeregową liczyła już 22 członków rekrutujących się szczególnie z b. wychowanków i absolwentów gimnazjum im. J.Kasprowicza. Meldunek ten Kryszak przekazał dalej do Komendy Chraćwi "Przemysław" w Poznaniu.

Konspiracyjne kontakty Kryszaka z Kozłowskim trwały przez cały rok 1942 do połowy 1943. W maju 1943 r. tj. do aresztowania Alojzego Kozłowskiego (wtedy z-cy kmdta Chor. Wielkopolskiej Szarych Szeregów). Zginął 20 II 1944 r. w Gross-Rosen). Kryszak aresztowany został 27 VII 1943 r. Na okres śledztwa przebywał w obozie Błonie Inowrocław, skąd 9 XI 1943 r. wywieziony został do Oświęcimia, osadzony w bloku 2, numer obozowy 161918. W styczniu 1944 r. ewakuowany do Mauthausen. Wyzwolony z tego obozu 5 V 1945 r., do maja 1947 r. przebywał na terenie Niemiec i Włoch. Tam się leczył i organizował harcerstwo wśród dzieci polskich.

W dniu 31 V 1947 r. wrócił do Polski, do Inowrocławia. W listopadzie tegoż roku rozpoczął pracę w Powszechnym domu Towarowym na stanowisku głównego księgowego. Aresztowany pod zarzutem sprzedaży towarów nabywcom w niedozwolonych ilościach w śledztwie przebywał ok. 5 miesięcy. Zwolniony wyjechał do Warszawy, gdzie pracował w różnych firmach na stanowisku gł. księgowego. W maju 1975 r. przeszedł na emeryturę i rentę wojenną jako inwalida wojenny.

- 2 -
Zmarł 28 X 1980 r. w Warszawie, spoczywa na Komunalnym Cmentarzu Północnym /Wólka Węglowa/.

Oznaczony został Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski /1971/.

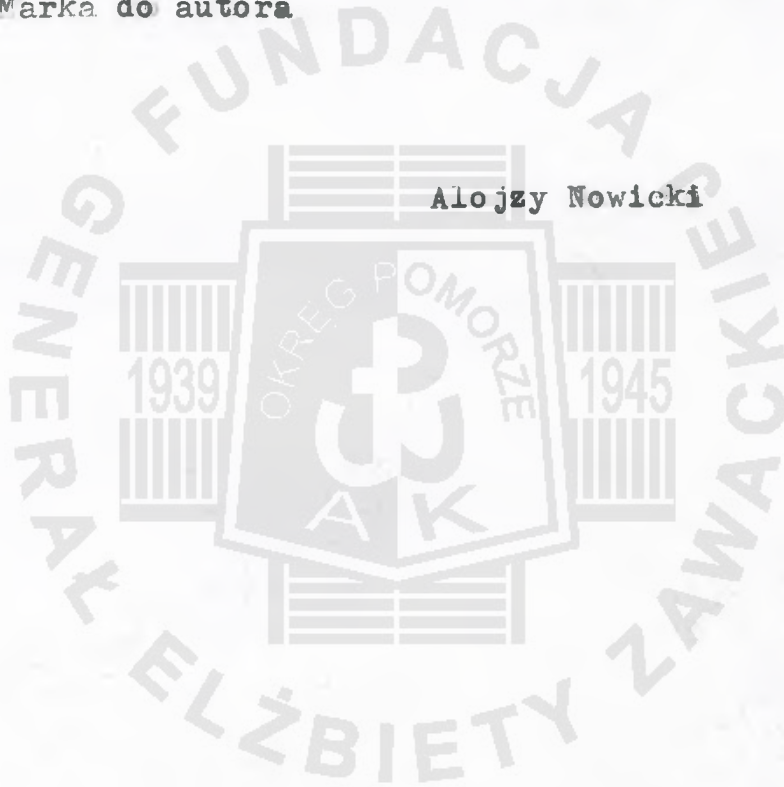
80 Oświadczenie M.Kryszaka

Oświadczenie St.Broniewskiego ps."Stefan Orsza"

Listy M.Kryszaka do autora: z ~~XXXXXXXXXXXX~~ 28x01x1976x18x02x1976x

Listy syna Marka do autora

Alojzy Nowicki

1/2. Dokumenty dotyczące relatora: Gryszka
Marian

1. Oświadczenie Marianny Gryszki

z 24.03. 1976 dotyczące działalności

Władysława Marciniaka, kserokop. oryg. k. 1 s. 1

2. Oświadczenie Marianny Gryszki

z 26.08. 1976 o działalności

Tadeusza Nowaka, kserokop. oryg. k. 2 s. 2-3

MARIAN KRYSZAK

Warszawa,
ul. Magiera 7a m. 48

ps. "Żyrafa"

Warszawa, dnia 24 marca 1976 r.

Wystawiono dnia 14.09.92
Licz. 910/11/92

O ś w i a d c z e n i e

Ja niżej podpisany legitymujący się dowodem osobistym BR 8331838 wydanym przez KP MO Pruszków oświadczam, co następuje:

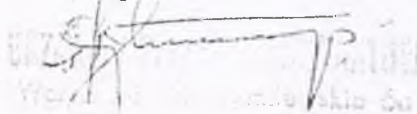
Od roku 1941 byłem komendantem tajnej organizacji harcerskiej "Szare Szeregi" na terenie miasta Inowrocławia. Pod koniec czerwca 1941 r. zwerbowałem do organizacji "Szare Szeregi" Władysława Marciniaka, którego mianowałem swoim zastępcą. Władysław Marciniak prowadził pracę konspiracyjną wśród młodzieży polskiej na terenie miasta, organizując "grupy szturmowe" /G.S./ "Szarych Szeregów". Na stanowisku komendanta "Szarych Szeregów" byłem do dnia 27 lipca 1943 r. tj. do dnia mego aresztowania w związku z wpadką poznańską. Władysław Marciniak pozostał na terenie miasta Inowrocławia, prowadził w dalszym ciągu pracę konspiracyjną, aż do momentu aresztowania tzn. czerwca 1944 r.

Oświadczenie powyższe wydaje się celem przedłożenia Władzom ZBoWiD.-

/Marian Kryszak/

członek ZBoWiD nr leg.17314

Podpis ob. Mariana Kryszaka
potwierdza się:

MAZIAN L24524K

Warszawa, dnia 26 sierpnia 1976 r.

2

07-873 Warszawa, Maciej Żak

(Nazwisko, imię, pseudonim i adres składającego oświadczenie)

OŚWIADCZENIE ŚWIADKA

Ja, jako uczestnik(ka) (wymienić formację Ruchu Oporu, nazwę obozu lub więzienia, formację wojskową od — do): Szarych Szeregów od w 1942 do w 1943 i b. niżej
stały obozów konspiracyjny w Ostrowcu i Karczewie od w 1943 do w 1945
świadomy(ach) odpowiedzialności wynikającej z przepisów prawa karnego za prawdziwość po-
danych niżej przeze mnie faktów, legitymujący(ach) się dowodem osobistym seria i nu-
mer BR 833 1836 wydanym dnia 15.10. 1966 r. przez KPZO Pnisków

oświadczam:

że Ob. Tadeusz Nowak syn (córka) Wojciech
urodz. dnia 10.09. 1923 roku w Grodziszewie

jest mi znany(ach) osobiście jako uczestnik(ka) (wymienić formację Ruchu Oporu, nazwę obozu lub więzienia, formację wojskową oraz okoliczności, w których świadek zetknął się z otrzymującym(ą) oświadczenie i czasokres od — do): od lutego 1942 do czerwca 1944 był członkiem Szarych Szeregów w Jankowicach. Od czerwca 1941 był członkiem Komendy Głównej Organizacji do Czynu Nielegalnego (K.G.) do lipca 1943, a następnie został wybrany na kierownika Karczewa, którym prowadził pracę konspiracyjną wśród młodzieży polskiej.

Wyżej wymieniony(ach) posiadał(ach) pseudonim nie posiadał i pełnił funkcję — brał(ach) udział (w tej części opisuje się: przebieg służby i działalność w okresie bezpośredniego udziału w walkach wolnościowych, pełnioną funkcję, stopień wojskowy, w jakich był(a) oddziałach, grupach, placówkach, pod czyim dowództwem, kierownictwem, udział w akcjach bojowych i innych, w jakich miejscowościach, nazwa obozu itp. wszelkie zmiany i czasokres od — do): Ob. Tadeusz Nowak uczestniczył w organizacji Szarych Szeregów od lutego 1942 do grupy Kierownika Maciej Żak, którym prowadził pracę konspiracyjną wśród młodzieży polskiej w Jankowicach, organizując Grupy Szarych Szeregów (G.S.) Szarych Szeregów, które w roku 1943 liczyły 50 osób. Celem organizacji było przygotowanie młodzieży do zbliżającego wybuchu powstania przeciw Niemcom, zbieranie materiałów wywiadowczych, informacja oraz prace samookształceniowe. Na stanowisku kierownika Szarych Szeregów

Jeżeli świadek jest członkiem ZBoWiD, powinien wpisać numer legitymacji członkowskiej 07394 wyданej przez Zarząd Wojewódzki w Warszawie

Własnoręczność podpisu stwierdza się:

Prawdziwość powyższych danych stwierdzam własnoręcznym podpisem

reka

reka

(pieczęć i podpis odpowiednich władz lub Zarządu ZBoWiD)

(Nazwisko, imię, stopień wojskowy, funkcja, stanowisko)

x frontu w systemie kolumn 27 lipca 1943; 7. 7. do domu
mieszka w Warszawie w związku z działalnością komendy
chorągwi Wielkopolskiej („Al. Przemysła”) w Poznaniu.

Władysław Marniwick pozostał w Jurołowicach i prowadził
w dalszym ciągu pracę konspiracyjną. W czerwcu 1944 r. Gestapo
aresztowało Władysława Marniwicka wraz z innymi osobami

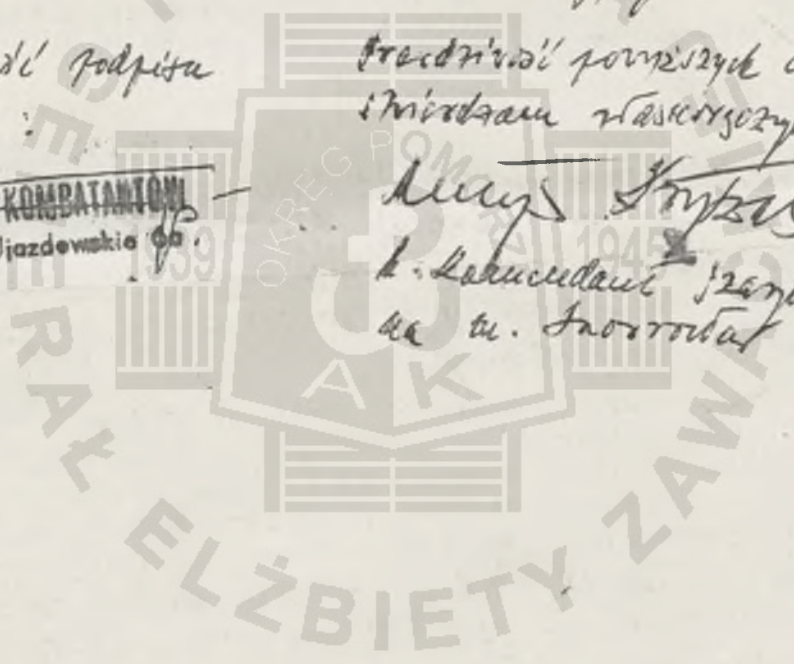
- ✓ 50 osób. Władysław Marniwick, Czesław Gódek i Melchiorian
- ✓ Łoźniki zostali starannie przyszurowani i straceni
- ✓ w Poznaniu, a pozostali wódcy, którym był G. Padeusz Nowak
- ✓ wzięci zostali do obojdu karnego.

Własnoręczny podpis
skierca tej:

Własnoręczny podpis
skierca własnoręcznym podpisem

URZĄD DZIAŁOŚCI KOMBATANTÓW
Warszawa Al. Ujazdowskie 63

Władysław Marniwick
k. kolumny 27 lipca 1943
na ul. Inowrocławskiej

II. Materiały uzupełniające relacje: Gryszak Marian

1. A. Nowicki - projekt biogramu Marianny Gry-
szaka do „Stow. biograficznego komsp. pomorskiej
1939-1945”, napisany. k. 4 s. 1-4

2. A. Nowicki, biogram Marianny Gry-
szaka, [4:] Stow. biograficzny kompiracji
pomorskiej 1939-1945, wyd. FAPAK t. XVIII,
Toruń 1998, z. 4, s. 85-86, korekta. k. 1 s. 5-6

-Przepisac

I egz.

F 1

K R Y S Z A K MARIAN ps. "Żyrafa" / 1916 - 1980 /harcerz, kmndt inowrocławskiej grupy Szarych Szeregów.

Urodzony 28 czerwca 1916 roku w Harne /Westfalia/; syn Wincentego i Marianny z d. Walkowiak. W 1921 r. przybył wraz z rodzicami do Inowrocławia. Tutaj w 1933r. ukończył szkołę wydziałową. Przez cały okres nauki i pracy zawodowej działał w harcerstwie. Był drużynowym III DH im. Stanisława Żółkiewskiego /Szkoła Wydziałowa^v/. W 1938 r. uzyskał stopień podharcymistrza kontynuując jednocześnie harcerską służbę w I DH /pozaszkolnej/ im. Ks. Józefa Poniatowskiego. W latach 1934 - 1938 pracował zawodowo jako buchalter w jednej z inowrocławskich firm. W tym czasie zaprzyjaźnił się z hm. Florianem Marciniakiem z Poznania /Wlkp Chorągiew/ w 1938 r. objął kierownictwo działu sprzedaży w hurtowni monopolu spirytusowego w Grodnie, gdzie jednocześnie był komendantem szczepli. Nie uczestniczył w kampanii wrześniowej. Jeszcze jesienią 1939r. tuż po zakończeniu działań wojennych, przedostał się do W-wy, gdzie w marcu 1940 r. spotkał przypadkowo na ulicy /Królewskiej hm, Fl. Marciniaka już jako komdta Szarych Szeregów. Podczas kolejnych konspiracyjnych spotkań przyjęty został ^{do} w szeregi Szarych Szeregów. Przysięgi nie składał, gdyż obowiązywało przyrzeczenie harcerskie.

Pod koniec maja 1940 r. otrzymał polecenie wyjazdu do Inowrocławia celem zorganizowania na tym terenie struktur Szarych Szeregów. Wszelkie inne dalsze informacje i wytyczne miały być przekazywane przez łącznika. Do Inowrocławia przyjechał w czerwcu tego roku. Wypełniając polecenie ~~Fl.~~ Marciniaka pierwsze kontakty nawiązał z hm, chorążym Józefem Gałęzewskim, działaczem harcerskim na Aujawach i Inowrocławia, opiekunem VIII DH RW /Rodzina Wojskowych/. ~~J.G. aresztowany w lipcu 1940 r. zginął we Wronkach 7 października 1942 r.~~ Nawiązał również kontakt z hm. Edmundem Follherem wybitnym działaczem harcerskim w I DH, założycielem zastępu "Czarnych Kruków" ^{który} aresztowany w lipcu 1940r. zginął ~~w~~ 10 sierpnia w Stutthofie. ^{he} M. Kryszak do-
tarł jeszcze do kilku innych harcerzy, których nazwisk nie pamiętał.

Dalsza konspiracyjna praca w tej grupie, wobec aresztowań kilku jej członków, nie mogła być prowadzona.

Dopiero w czerwcu 1941 r. Kryszak ^{zwrócił} /odszukał ^{myślał} hm. Alojzy Kozłowski ^{ego} ps. "SasaneK" z Wlkp Komendy Chorągwi w Poznaniu. "SasaneK" przekazał Kryszakowi nominację na harcmistrza i komendanta inowrocławskiego hufca Szarych Szeregów.

W tym samym czasie M. Kryszak za pośrednictwem Klemensa Kwiatkowskiego /ZWZ - Inowrocław / ^{zwerbuj} do Szarych Szeregów Władysław Marciniaka, który do swojej młodzieżowej organizacji "Straż Polska" miał już przyjętych ok. ²⁰ członków. (Marciniak ^{przejął} przyjął pseudonim "Okularnik". ² Został jednocześnie zastępcą Kryszaka).

^{W okresie} wrzesień /październik 1941 r. ^{to okres} ~~to okres~~ próby nawiązania ^T kontaktów ² między ZWZ a Szarymi Szeregami w Inowrocławiu. M. Kryszak tak o tym pisze w liście do AN z dnia 28 stycznia 1976r.: "Podczas bytności u mnie hm Kozłowskiego - "Sasanka" dałem mój krawat do czyszczenia, który został zabrany przez niego do Poznania, a który był znakiem rozpoznawczym dla oddawcy. Osobą tą miał być ktoś z organizacji wojskowej działającej na terenie miasta, z którą miałem uzgodnić współpracę. Miała to być osoba związana z organizacją Związku Walki Zbrojnej /ZWZ/. Przy oddawaniu krawata osoba ta miała wypowiedzieć hasło: Barwa /dawna nazwa f-my Kałamajski w Poznaniu/ czyści i pierze wszystkie rzeczy. Moja odpowiedź miała brzmieć: Barwa czyści i pierze i nie zostawia brudu. Rzeczywiście pod koniec października 1941r. zjawił się u mnie ktoś z inowrocławskiego ZWZ wręczając mi ^{o orobie} krawat z ustalonym wcześniej hasłem. Był to Bronisław Sadowski (historyk) z kierownictwa ZWZ. Umówiliśmy się na spotkanie w okolicy "Zarwanego", gdzie szczegółowo ustaliliśmy linię współpracy między ZWZ /później sztabem AK (obwodu) Inowrocław / a Szarymi Szeregami w Inowrocławiu".

W 1942 r. na jednej z odpraw w Poznaniu M. Kryszak otrzymał polecenie przygotowania tras przerzutowych członków organizacji wojskowej

Okręgu Poznańskiego na miejsce koncentracji konspiracyjnej podchorążówki. ~~M.~~ Kryszak przygotował i opracował dwie trasy przerzutowe. Do dalszego i szczegółowego dopracowania w Poznaniu wybrano trasę ^{drugą} nr 2 /numeracja wg M. K / z terminem zakończenia prac na sierpień i wrzesień 1943 r.

Trasa nr 2 to ^{ta} przejazd ^{był} koleją do Kutna. Wszelkiej pomocy przy pokonywaniu tego odcinka mieli udzielać wtajemniczeni kolejarze. Z Kutna do granicy GG odcinek ok. 12 km miał być pokonywany pieszo. Przekroczenie granicy i marsz pieszy ok. 5 km do miejsca koncentracji w majątku Borów /Borówek/

Na początku 1943 roku Kryszak przyjął od Wł. Marciniaka ps. "Okul" /~~Janik~~/ meldunek, że inowrocławska grupa szaroszeregowa liczyła już 22 członków rekrutujących się szczególnie z b. wychowanków i absolwentów gimnazjum im. J. Kasprowicza w Inowrocławiu. Meldunek ten ^{Kryszak} przekazał dalej do Komendy Chorągwi III "Przemysław" w Poznaniu.

Konspiracyjne kontakty Kryszaka z Kozłowskim trwały przez cały rok 1942 do połowy 1943. W maju 1943 r. ^{z tego} aresztowany ^{został} Alojzego Kozłowski ^{wtedy} (z-ca kmdta Chor. Wielkopolskiej Szarych Szeregów. Zginął 20 ~~lutego~~ /1944r. w Gross-Rosen. Kryszaka aresztowano 27 ~~lipca~~ /1943r. ^{oraz} na okres śledztwa przebywał w obozie Błonie Inowrocław, skąd 9 XI 43r. wywieziony został do Oświęcimia, Blok 2, numer obozowy 161918. W styczniu 1944r. ewakuowany do Mauthausen. Wyzwolony ^{z tego} ~~z tego~~ obozie 5 ^u ~~maja~~ /1945 r. do maja 1947 r. przebywał na terenie Niemiec i Włoch. Tam się leczył i organizował harcerstwo wśród dzieci polskich.

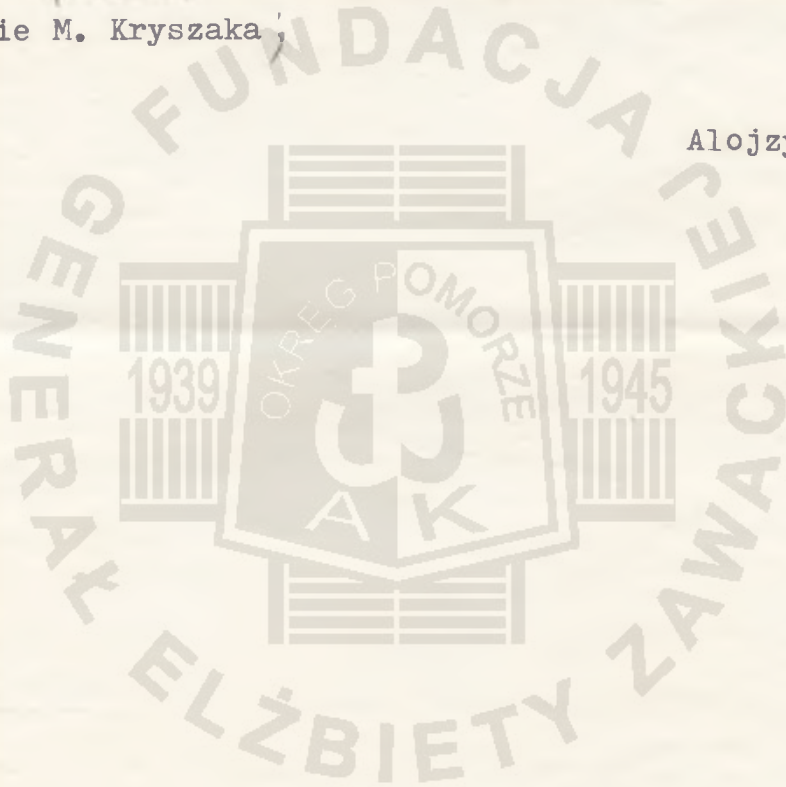
W dniu 31 ^v /1947 r. wrócił do Polski, do Inowrocławia. W listopadzie tego roku rozpoczął pracę w Powszechnym Domu Towarowym na stanowisku ^{gł.} księgowego. Aresztowany pod zarzutem sprzedaży towarów nabywcom w niedozwolonych ilościach w śledztwie przebywał ok. ^{pięć} /5 miesięcy. Zwolniony wyjechał do W-wy, gdzie pracował w różnych firmach na stanowisku ^{gł.} księgowego. W maju 1975 r. przeszedł na emeryturę i rentę wojenną jako inwalida wojenny.

2 W roku 1971 ⁽¹⁹⁷¹⁾ odznaczony został Krzyżem Kawalerskim Orderu
Odrodzenia Polski. Zmarł 28 ~~października~~ 1980 r. w Warszawie, spo-
czywa na Komunalnym Cmentarzu Północnym /Wólka Węglowa/

Zbiory własne autora:

- 3 Listy M. Kryszaka do autora: z 28.01.1976, 18.02.1976, 03.1979,
16.02.1980;
- 4 Listy syny Marka do autora: z 14.09.1988, 20.02.1989, 17.05.1994v;
- 2 Oświadczenie doc. dr St. Bromiewskiego pss "Stefan Orsza";
- 1 Oświadczenie M. Kryszaka;

Alojzy Nowicki

Kryszak Marian ps. „Żyrafa” (1916-1980) harcmistrz, kmdt inowrocławskiej grupy Szarych Szeregów.

Urodzony 28 VI 1916 r. w Harne (Westfalia); syn Wincentego i Marianny z d. Walkowiak. W 1921 r. przybył wraz z rodzicami do Inowrocławia. Tutaj w 1933 r. ukończył szkołę wydziałową. Przez cały okres nauki i pracy zawodowej działał w harcerstwie. Był drużynowym III DH im. Stanisława Żółkiewskiego w Szkole Wydziałowej. W 1938 r. uzyskał stopień podharcmistra kontynuując jednocześnie harcerską służbę w I DH (pozaszkolnej) im. ks. Józefa Poniatowskiego. W latach 1934-1938 pracował zawodowo jako buchalter w jednej z inowrocławskich firm. W tym czasie zaprzyjaźnił się z hm. Florianem Marciniakiem z Poznania (Choraław Wlkp.). W 1938 r. objął kierownictwo działu sprzedaży w hurtowni monopolu spirytusowego w Grodnie, gdzie jednocześnie był komendantem szczepu harcerskiego.

Nie uczestniczył w kampanii wrześniowej. Jeszcze jesienią 1939 r., tuż po zakończeniu działań wojennych przedostał się do Warszawy, gdzie w marcu 1940 r. spotkał przypadkowo na ul. Królewskiej hm. F. Marciniaka już jako kmdta Szarych Szeregów. Podczas kolejnych konspiracyjnych spotkań przyjęty został do Szarych Szeregów. Przyśięgi nie składał, gdyż obowiązywało przyrzeczenie harcerskie.

Pod koniec 1940 r. otrzymał polecenie wyjazdu do Inowrocławia celem zorganizowania na tym terenie struktur Szarych Szeregów. Wszelkie dalsze informacje i wytyczne miał otrzymywać przez łącznika. Do Inowrocławia przyjechał w czerwcu tegoż roku. Wypełniając polecenie Marciniaka pierwsze kontakty nawiązał z hm. chorążym Józefem Gałęzewskim, działaczem harcerskim na Kujawach i w Inowrocławiu, opiekunem VIII DH RW (Rodzin Wojskowych). Nawiązał również kontakt z hm. Edmundem Folleherem wybitnym działaczem harcerskim w I DH, założycielem zastępu „Czarnych Kruków”, który aresztowany w lipcu 1940 r. zginął 10 VIII tegoż roku w Stutthofie. Kryszak dotarł też jeszcze do kilku innych harcerzy. Dalsza konspiracyjna praca w tej grupie, wobec aresztowań kilku jej członków, nie mogła być prowadzona. Dopiero w czerwcu 1941 r. Kryszak został odszukany przez hm. Alojzego Kozłowskiego ps. „SasaneK” z Wlkp. Komendy Chorałwi w Poznaniu. „SasaneK” przekazał Kryszakowi nominację na harcmistrza i komendanta inowrocławskiego hufca Szarych Szeregów. W tym samym czasie Kryszak za pośrednictwem Klemensa Kwiatkowskiego (ZWZ-Inowrocław) zwerbował do Szarych Szeregów Władysława Marciniaka, który do swojej młodzieżowej organizacji „Straż Polska” miał już przyjętych ok. 20 członków. (Marciniak pod ps. „Okularnik” został zastępcą Kryszaka).

Stow. biograficzny komp. pomorskiej 1939-1945,
Wyd. FAPAK, t. XVIII, Janin 1998, s. 4

61

W okresie wrzesień – październik 1941 r. przez A. Kozłowskiego nawiązał kontakt i współpracę z ZWZ w Inowrocławiu. Pod koniec października 1941 r. odbył spotkanie z Bronisławem Sadowskim w okolicy „Zarwanego”, szczegółowo ustalając linię współpracy między ZWZ (później Sztabem Obwodu AK Inowrocław) a Szarymi Szeregami w Inowrocławiu. W 1942 r. na jednej z odpraw w Poznaniu Kryszak otrzymał polecenie przygotowania tras przerzutowych członków organizacji wojskowych Okręgu Poznańskiego na miejsce koncentracji konspiracyjnej podchorążówki. Przygotował i opracował dwie trasy przerzutowe. Do dalszego i szczegółowego dopracowania w Poznaniu wybrano trasę drugą z terminem zakończenia prac na sierpień i wrzesień 1943 r. Trasą tą był przejazd koleją do Kutna. Wszelkiej pomocy przy pokonywaniu tego odcinka mieli udzielać wtajemniczeni kolejarze. Z Kutna do granicy GG odcinek ok. 12 km miał być pokonany pieszo. Przekroczenie granicy i marsz pieszy ok. 5 km do miejsca koncentracji w majątku Borów (Borówek). Na początku 1943 r. Kryszak przyjął od Marciniaka meldunek, że inowrocławska grupa szaroszeregową liczyła już 22 członków rekrutujących się głównie z b. wychowanków i absolwentów gimnazjum im. J. Kasprowicza. Meldunek ten Kryszak przekazał dalej do Komendy Chorągwi „Przemysław” w Poznaniu. Konspiracyjne kontakty Kryszaka z Kozłowskim trwały do maja 1943 r. tj. do aresztowania Kozłowskiego (wtedy z-cy kmdta Chor. Wielkopolskiej Szarych Szeregów). Kryszak aresztowany został 27 VII 1943 r. Na okres śledztwa przebywał w obozie Błonie Inowrocław, skąd 9 XI 1943 r. wywieziony został do Oświęcimia, osadzony w bloku 2, numer obozowy 161918. W styczniu 1944 r. ewakuowany do Mauthausen. Wyzwolony z tego obozu 5 V 1945 r., do maja 1947 r. przebywał na terenie Niemiec i Włoch. Tam się leczył i organizował harcerstwo wśród dzieci polskich.

W dniu 31 V 1947 r. wrócił do Polski, do Inowrocławia. W listopadzie tegoż roku rozpoczął pracę w Powszechnym Domu Towarowym na stanowisku głównego księgowego. Aresztowany pod zarzutem sprzedaży towarów nabywcom w niedozwolonych ilościach w śledztwie przebywał ok. 5 miesięcy. Zwolniony wyjechał do Warszawy, gdzie pracował w różnych firmach i na takim samym stanowisku. W maju 1975 r. przeszedł na emeryturę i rentę wojenną jako inwalida wojenny.

Zmarł 28 X 1980 r. w Warszawie, pochowany na Komunalnym Cmentarzu Północnym (Wólka Węglowa).

Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1971).

Oświadczenie M. Kryszaka; Oświadczenie S. Broniewskiego ps. „Stefan Orsza”; Relacje M. Kryszaka i syna Marka (w zbiorach autora).

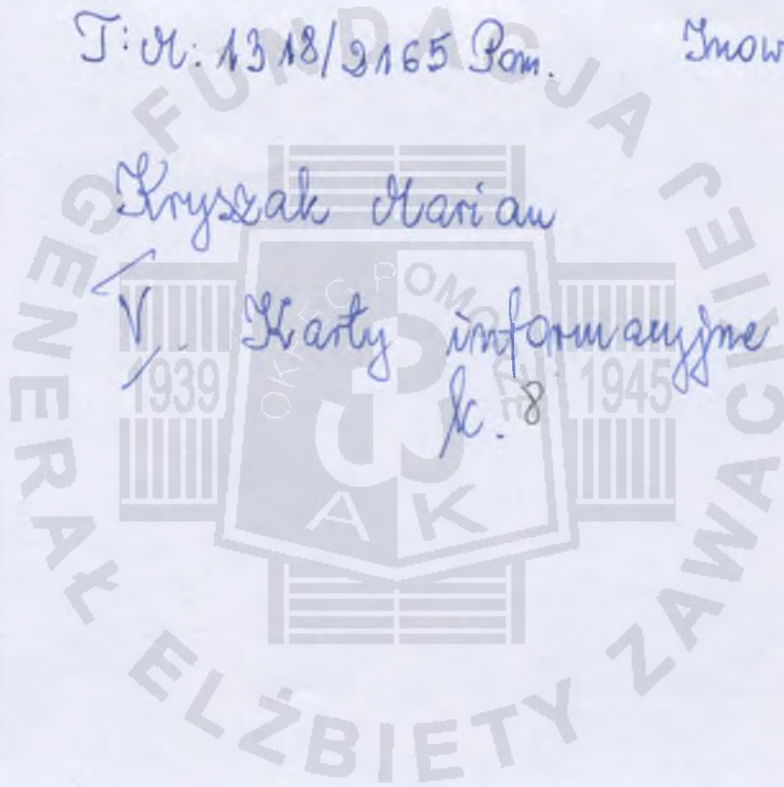
Alojzy Nowicki

T: M: 1318/2165 Pom.

Smoleńsk

Kryszak Marian

Warty informacyjne
1939 1945
K. 8

Guo Wroctaw¹

Ryszard Marian
art. Świdlinga b. tytuł 567

W czerwcu 1940 przybył do Guo Wroctawia
Ryszard z zał. oop. tj. kawalerów, Szew. Św.

w czerwcu 1941 mianowany kmdtem 1/2 pułk. Św.
(przez Aleksandra Rostkowskiego z K-dy chor. Pomoc)

Ryszard nawiązał kontakt z Marciniakami
z Strazy Półk. nr VII 4)

Marciniak z Strazy Półk. wstąpił do Św. Św. (22 osoby)

Ryszard awant. 27 VII 1943 (po nim dowodzi Marciniak)

Waryszak Marian

Wzrost 2

ur. 1918? przed wojną ZHP
w czasie okupacji najpierw w Warszawie
potem Poznań

agent, jako R. Kowalczyk w Poznaniu
znaj. P. Sadowski z konspiracji w Warszawie
obecnie Warszawa

p. Sadowski. Ruch zwa jako przedwojenny
harcerek, który teraz przyjeżdża do rodziny
do Warszawy

Instytut
PZP 3

Kryszak Marian

na spotkanie z So Kwiatkowskim Klementem, który
mi przyjął wespół z innymi i powstałych
grupach podziemnych w okresie

źródło: rel. wstawa K. Kwiatkowskiego

G. Adm

Pracownik
Ewa Szczęśliwa

Wysł. Krynka Monia ps Krynka
Kmita Krynka Krynka w Prusocinie
kontaktował się z Brańskiem Słodkimi
orientacją w październiku 1943 r. przez getto
źródło: rel. J. Kurek - Słodkiej o ucieczce braci
B. Słodkimi

E. Adm

Kryszak Marian
Komendant tajnego Hufca - Rójni Szarych Szeregów
na miasto i powiat Inowrocław
pseud. "Żyrafa"
Arestowany w pol. 1943 r. w Poznaniu, razem
z innymi harcerzami Chor. Wolkop.
Czekało na niego z harcerską
młodzieżą Inowrocławską

Inowrocław 5
AK-Szare Szere.

rel. Alojzego Nowickiego - M-521/1157

KP/xii.92

Inowrocław
Sz. Sz.

6.

Konysak Marian "Gyraf"

Dni 1871 dr. med. in Sz. Zdzienickiego, następnie I dr.
poradnik in ks. Józefa Pamiotowskiego w 1938r. lekarz
14-ty jako lekarz. Służebny do chrz. Marc.
później kom. gdań. Flanora Marciniaka do Wielkopolski
z chor. porażeniowy w 1941r do Inowrocławia. Funkcyj.
kom. Sz. Sz. w Inowrocławiu pełnił do 27. VI. 1943r. tj.
do dnia areszt. Wzrost 165cm. Mian, Zabikowo, Orzysze,
Chwałkowo.

związek: Dąbki, Rejestr

htr.

Krysiak Marian „Zyrafa” Głogoczów
2 ul. Krysiakiem Kautalutowat NOW 7
ul. Br. Sadowski

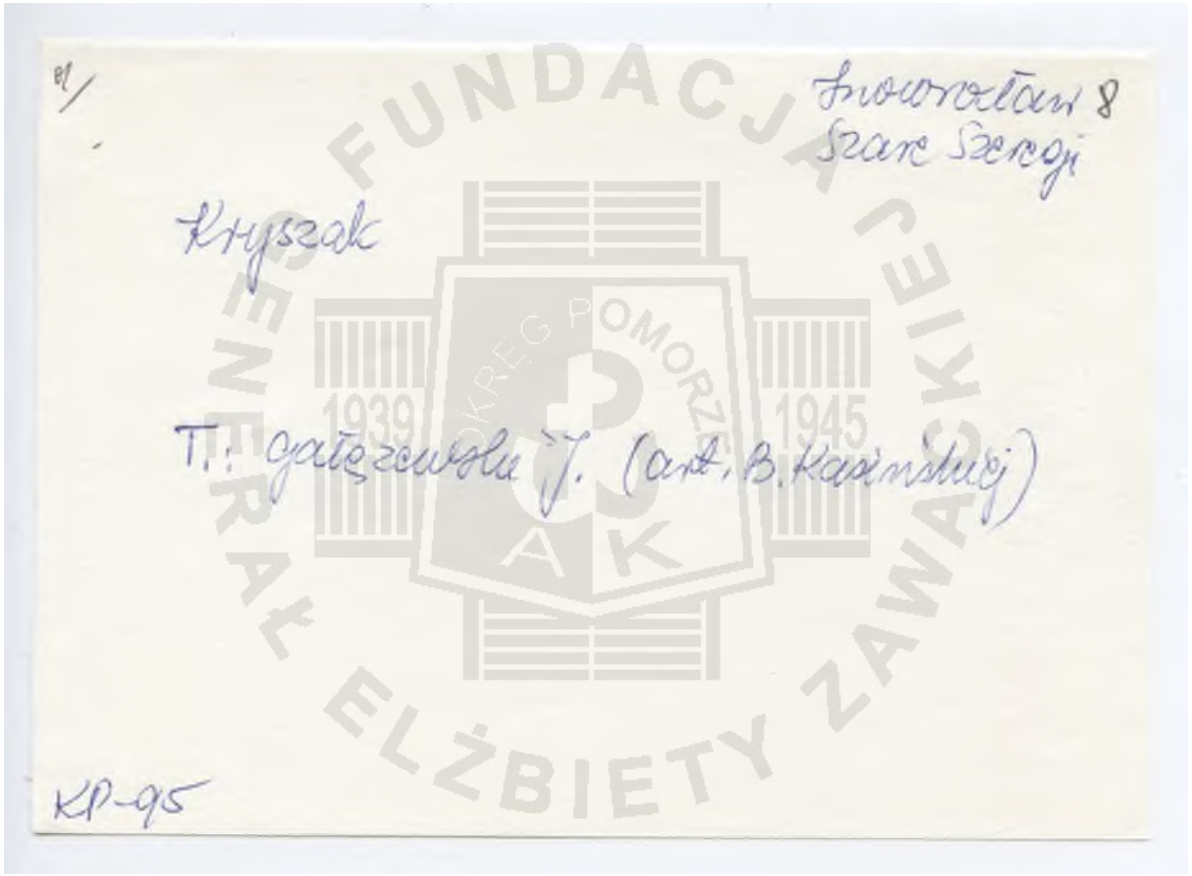
Kmolt Krajnyo hufca

1939

1945

ELŻBIETY ZAWACKIE

el/

Innowacja 8
Szare Szeregi

Kryszak

T.: Gatożewole J. (art. B. Karimstulij)

KP-95

Kryszak Marian

